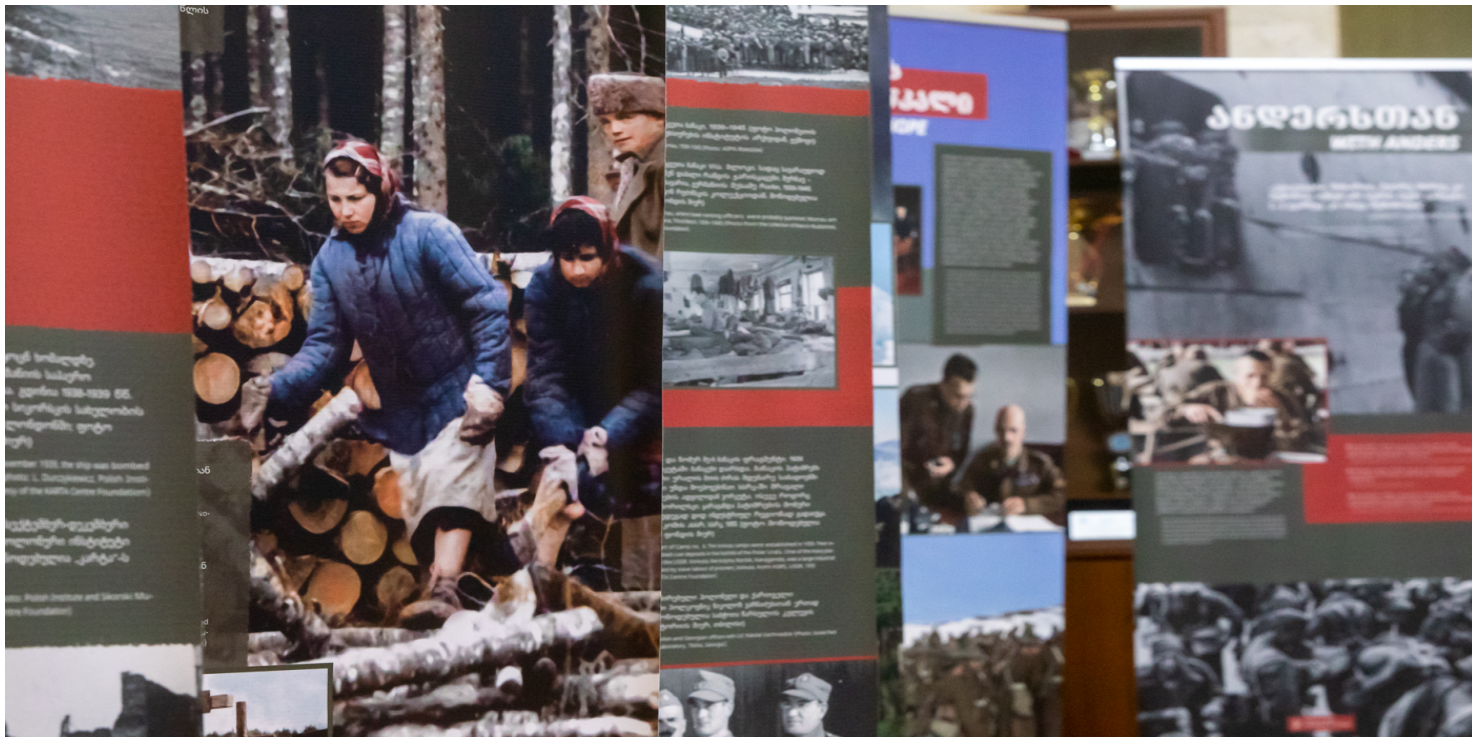

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/teksty/105448,Wanda-Gieorgadze-Pilsudska-Ofiara-Wielkiego-Terroru-w-Gruzji.html>

Otwarcie wystawy IPN „Szlaki Nadziei. Odyseja Wolności” – Tbilisi, 3 października 2022. Fot. Sławek Kasper (IPN)

ARTYKUŁ

Wanda Gieorgadze-Piłsudska. Ofiara Wielkiego Terroru w Gruzji

Autor: STANISŁAW KOLLER 02.02.2024

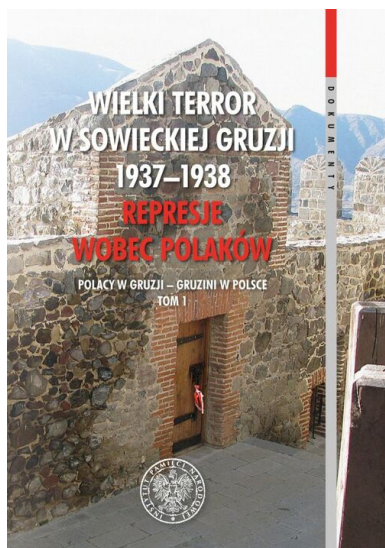
Legendarna brutalność i skala Wielkiego Terroru sprawiają, że ciężko jest poświęcić adekwatną uwagę indywidualnym ofiarom. Tragiczne losy wielu dotkniętych nim Polaków dalej wychodzą na wierzch dzięki wytrwałej pracy badawczej. Jedną z nich jest kuzynka Marszałka, Wanda Gieorgadze-Piłsudska.

Podczas prowadzonej w Archiwum MSW Gruzji kwerendy dotyczącej polskich ofiar Wielkiego Terroru odnaleziono dokumenty, które uzupełniają informacje o losach dalszej rodziny marszałka Józefa Piłsudskiego. Jednym z nich jest protokół Trójki z 11 października 1937 r., w którym skazano na śmierć kuzynkę marszałka – córkę Wincentego Piłsudskiego, najmłodszego brata jego ojca – Wandę Gieorgadze-Piłsudską (1888–1937).

Wincenty Piłsudski

Ojciec marszałka Józefa Piłsudskiego – Józef Wincenty Piotr Piłsudski (1833–1902) miał czworo rodzeństwa – Walerię (1834–1926), Julię (1836–1910), Teresę (1838–1906) i Wincentego (1839–1916). O Wincentym wiadomo, że:

„... uczył się z Aleksandrem Piłsudskim u naczelnika Żylińskiego i u dyrektora kiejdańskiego gimnazjum, Kellera. Następnie wstąpił do korpusu leśnego w Petersburgu, a po skończeniu tego zakładu zajmował posady rządowe w Rosji. Był żonaty z Marią Jeleńską. Przez pewien czas gospodarzył w Poszuszwiu, następnie sprzedał swą część majątku i wyjechał znowu do Rosji, gdzie zmarł w czasie wojny światowej”¹.

**Wielki Terror w sowieckiej Gruzji
1937-1938. Represje wobec**

Poszlakowe oskarżenia

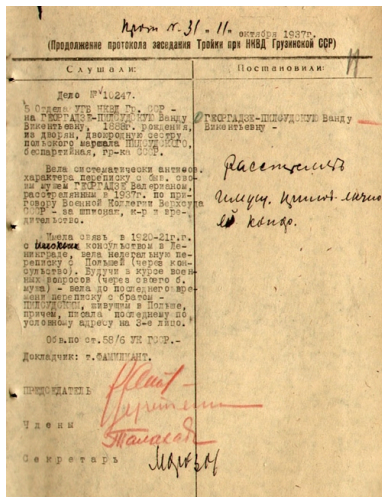
We wspomnianym wyżej protokole Trójki znajdujemy kilka cennych informacji o córce Wincentego. Zgodnie z nim Wanda urodziła się w 1888 r. w Petersburgu. Wywodziła się ze szlachty, była kuzynką polskiego marszałka Józefa Piłsudskiego, posiadała obywatelstwo ZSRS i była bezpartyjna.

Postawiono jej zatem zarzut, że zdobyte informacje przekazywała swojemu bratu mieszkającemu w Polsce, używając do tego osoby pośredniczącej, aby nie wzbudzić podejrzeń.

Wiadomo, że przez jakiś czas pozostawała w związku małżeńskim z Walerianem Georgadze (ur. 1893 r.), gruzińskim oficerem Armii Czerwonej, który był dowódcą dywizji. Walerian został oskarżony o szpiegostwo, kontrrewolucję, szkodnictwo i skazany na śmierć 12 września 1937 r. przez Kolegium Wojskowe Sądu Najwyższego ZSRS oraz rozstrzelany 13 września 1937 r.².

Wandzie zarzucono, że w latach 1920–1921 utrzymywała kontakt z polskim konsulem w Leningradzie i prowadziła nielegalną korespondencję z osobami mieszkającymi w Polsce. Oficer śledczy sugerował zapewne, że przekazywała wtedy dane wywiadowcze, które miały wpływ na losy wojny polsko-bolszewickiej.

Mając na względzie fakt, że jej były mąż był wysokim oficerem Armii Czerwonej, założono z góry, że przez cały czas była dobrze poinformowana w kwestiach wojskowych. Postawiono jej zatem zarzut, że zdobyte informacje przekazywała swojemu bratu mieszkającemu w Polsce, używając do tego osoby pośredniczącej, aby nie wzbudzić podejrzeń. Było to idealnie zbudowane na poszlakach oskarżenie, wskazujące na spisek i działania wywiadowcze prowadzone przeciwko ZSRS.

**Protokół nr 31 z posiedzenia
Trójki przy NKWD GSRS w Tbilisi
dotyczący Wandy Gieorgadze-
Piłsudskiej, 11 października 1937
r. Dokument pozyskany do
zasobu IPN z Archiwum MSW
Gruzji**

* * *

Wanda Gieorgadze-Piłsudska została skazana przez Trójkę 11 października 1937 r. z artykułu 58-6 KK GSRS (działalność kontrrewolucyjna, szpiegostwo) i rozstrzelana następnego dnia w Tbilisi. Prawdopodobnie oficerowie śledczy odczuwali wielką satysfakcję, że udało im się dopaść osobę z kręgu rodziny marszałka Piłsudskiego, który udaremnił bolszewikom podbój Europy.

Więcej interesujących materiałów na profilu **Archiwum IPN**

---

¹ Cyt. za: „Rody i rodziny stowarzyszone z Butlerami”, <https://butler.it2.pl/rody.php> [dostęp: 24 I 2023 r.].

² За: Сталинские списки из Грузии, [https://ru.openlist.wiki/Георгадзе_Валериан_Павлович_\(1893\)](https://ru.openlist.wiki/Георгадзе_Валериан_Павлович_(1893)) [dostęp: 24 I 2023 r.].